

**Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру
ұйымдарындағы ашықтықты және айқындықты қамтамасыз ету
жөніндегі жемқорлыққа қарсы стандарты
1-тарау. Жалпы ережелер**

1. Осы жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарындағы ашықтықты және айқындықты қамтамасыз ету жөніндегі жемқорлыққа қарсы стандарты (бұдан әрі - Стандарт) жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесіндегі сыбайлас жемқорлықты жою мақсатында әзірленді.

2. Осы Стандарт сыбайлас жемқорлыққа жол бермеу үшін ведомстволық бағыныстылығына қарамастан жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарының (бұдан әрі – ЖЖОКБҰ) пайдалануына ұсынылған.

3. Ашықтық пен айқындықтың негізгі қағидаттары мынадай:

1) адалдық – білім алушылардың оқу жұмысының бағаланатын және бағаланбайтын түрлерін адал, әдепті орындау;

2) автордың және оның мирасқорларының құқықтарын қорғауын жүзеге асыру – бөгде сөзді, ойды дұрыс тарату және бағаланатын жұмыстардағы ақпараттың дереккөздерін көрсету арқылы авторлықты растау және авторлық құқықтың объектісі болып табылатын шығармаларды қорғау;

3) ашықтық – айқындық, өзара сенім білдіру, білім алышулар мен оқытушылар арасында ақпаратпен және идеялармен ашық бөлісу;

4) білім алушылардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу – пікірлер мен идеялардың бос айтылу құқығы;

5) теңдік – әрбір білім алушы академиялық адалдық қағидаларын ұстануды және оларды бұзу үшін тең жауапкершілікті қамтамасыз етеді; 4.

4. Осы Стандартта мынадай анықтамалар пайдаланылады:

1) плагиат – басқаның еңбегінің, академиялық, ғылыми, зерттеу, публицистикалық және талдау қызметінің нәтижелерін қасақана немесе абайсызда, толық немесе ішінара заңсыз пайдалану, иемдену немесе қорғалатын нәтижелерімен иелік ету, ол басқа адамдарға нағыз автор ретінде өзі туралы жалған мәліметтерді жеткізумен сүйемелденеді;

2) көшіру – білім алушының немесе қызметкердің өзгенің зияткерлік өнімін көшіруді білдіретін теріс пиғылды мінез-құлқы;

3) қайталау – егер білім алушы оның авторы болып табылса да, ПОҚ-ның алдын ала рұқсатынсыз басқа курста бұрын бағаланған кез келген жұмысты өзінің жеке, ішінара немесе толық жұмысы ретінде ұсыну әрекетін қоса алғанда, әртүрлі бағалау және талаптар шеңберіндегі бір жұмысты таныстыру;

4) бұрмалау – академиялық жазбаларды немесе басқа да құжаттарды; деректерді (ғылыми эксперимент кезіндегі бақылауларды, жазбаларды, сауалнама нәтижелерін қолдан жасауды); академиялық жұмыстағы қолдарды; академиялық жұмысты әдейі қолдан жасау немесе бүлдіру;

5) жасыру – академиялық өнімде жалған мәліметтер беру; зерттеулер мен эксперименттердің деректері мен нәтижелерін ауыстыру; зерттеу барысында алынған жалған ақпарат беру;

6) сөз байласу – басқа білім алушы үшін тексеруге және бағалауға жататын кез келген академиялық жұмысты орындау.

2-тарау. Стандарт принциптері

1. Ақпараттық ашықтық қағидаты *(ақпараттың шынайылығы, уақытылы жариялануы)*

1-1. Ақпараттық ашықтық қағидаты ЖЖОКБҰ-ның жұмыс істеу режимін және олардың иелігіндегі ақпаратқа қол жетімділікті білдіреді.

Ашықтықтың негізгі тетіктеріне мынадай тетіктер жатады:

- 1) ресми интернет-сайтта ақпаратты ашу;
- 2) ашық деректер режимін пайдалану (деректерді одан әрі автоматты өңдеу үшін жарамды оқылатын түрде жариялау);
- 3) азаматтар мен қоғамдық ұйымдардың өтініштерін өңдеу, сондай-ақ осы үндеулерге ден қою;
- 4) қоғамдық кеңестердің жұмысы;
- 5) БАҚ-пен өзара іс-қимыл;
- 6) сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәуелсіз сараптама және құқық қолданудың қоғамдық мониторингі;
- 7) қызмет жоспарын қабылдау және жыл сайынғы мақсаттар мен міндеттердің жария декларациясы, оларды қоғамдық талқылау және сараптамалық сүйемелдеу;
- 8) қызмет нәтижелері туралы жария есеп;
- 9) жоспарлардың, шешімдердің, бағдарламалардың, саясаттардың және нормативтік-құқықтық реттеудің түсінігін қамтамасыз ету (олардың қажеттілігі мен жоспарланған нәтижелерін түсіндіру);
- 10) барлық мүшелерді ақпараттандыру (оқытушылар, қызметкерлер, білім алушылар): жаңалықтарды, әлеуметтік маңызы бар ақпаратты, фото - және бейне есептеулерді жариялау;
- 11) барлық мүшелерді тарту (оқытушылар, қызметкерлер, білім алушылар): пікірталастар ұйымдастыру, ведомствоның құжаттары мен бастамалары, жарияланған есептер, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл шаралары және т. б. бойынша ұсыныстар, пікірлер мен түсініктемелер жинау;
- 12) парасаттылықты бұзу фактілері туралы хабарлаған персоналды қорғауды қамтамасыз ету.

1-2. Қызметтік, коммерциялық және заңмен қорғалатын басқа да ақпараттың сақталуын қамтамасыз ету мақсатында өзіне құпия ақпаратты жария етпеуге, сондай-ақ заңнамада рұқсат етілген ақпаратты қорғау әдістері мен құралдарын пайдалануға міндеттеме алады.

1-3. ЖЖОКБҰ қолданыстағы заңнаманың, Қазақстан Республикасының нормативтік актілерінің, ЖЖОКБҰ ішкі құжаттарының талаптарына сәйкес оқу орны, оқытушылар мен қызметкерлер туралы ақпараттың ашықтығын қамтамасыз етеді.

1-4. ЖЖОКБҰ ақпараттық ашықтығы келесі міндеттерді орындауға бағытталған:

1) ЖЖОКБҰ-ға қатысты шешімдер қабылдау үшін талап етілетін корпоративтік ақпаратты қамтамасыз етуде мүдделі тараптардың құқықтарын іске асыруды ұсыну;

2) корпоративтік басқару сапасын арттыру;

3) коммуникациялық белсенділіктің өсу жағдайларын қалыптастыру;

4) Қазақстан Республикасының ақпаратты міндетті түрде ашу туралы заңнамасының талаптарын сақтау;

5) ашылуы және/немесе пайдаланылуы мемлекет мүдделеріне зиян келтіруі немесе бір мүдделі тұлғалардың басқаларынан негізсіз артықшылық келтіруі мүмкін ЖЖОКБҰ туралы деректердің (мәліметтердің) кепілдік берілген қауіпсіздігі (тең жағдайларда).

1-5. Мүдделі тараптардың ақпаратқа құқықтарын жүзеге асыруда және жедел және қолжетімді ақпаратты ұсынуда ЖЖОКБҰ тиісті хабарлау әдістерін қолданады:

1) ақпараттық агенттіктер мен бұқаралық ақпарат құралдарының көмегімен ақпаратты ашу;

2) ЖЖОКБҰ ресми интернет-ресурсында жариялау арқылы ақпаратты жеткізу;

3) баспасөз конференциясы, көпшілік алдында сөз сөйлеу және мүдделі тұлғалармен жеке кездесу кезінде хабардар ету;

4) Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген өзге де әдістер.

2. Қол жетімділік және түсініктік принципі (жоспарлар, шешімдер, бағдарламалар, саясат)

2-1. Қабылдау үшін қарапайым және қолжетімді формада ЭПО қызметінің мақсаттарын, міндеттерін, жоспарларын және нәтижелерін ұсыну

Осы тетікті (құралды) іске асыру үшін стейкхолдерлерге қандай да бір құжаттың/шешімнің/әрекеттің қажеттілігі, ұсынылатын өзгерістер, олардың ЖЖОКБҰ қызметіне әсері, сондай-ақ қол жеткізілетін Әлеуметтік және экономикалық әсерлер туралы ақпарат беру мақсатында құжаттардың көрсетілген түрлеріне және шешімдерге қатысты түрлі форматтарда түсініктемелер әзірлеу ұсынылады.

2-2. Түсіндірмелерді әзірлеу бойынша негізгі бағыттар:

1) жоспарларды, шешімдерді, бағдарламаларды, саясаттарды дайындау және талқылау;

2) қабылданатын жоспарларды, шешімдерді, бағдарламаларды, саясаттарды және оларды іске асыру туралы ақпаратты кеңінен жариялау;

3) қызметтерді, оның ішінде электрондық түрде ұсыну.

2-3. Жоспарларды, шешімдерді, бағдарламаларды, саясаттарды дайындау кезінде қол жетімділік пен түсініктілікті ілгерілету бойынша жұмыс:

1) мүдделері қандай да бір жоспарда, шешімінде, бағдарламасында, саясатында қозғалатын мақсатты аудиторияны анықтау;

2) мақсатты аудиторияны референттік топтардың соңғы санына бөлу;

3) ең кең референттік топтарға, соңында - неғұрлым тар топтарға бағытталған материалдың басында орналасуы;

4) референттік топтардан ықтимал сұрақтарды ойластыру және оларға алдын ала жауап дайындау.

Ұсынылған мәтінді түсіндірудің маңызды қасиеті оның анық және түсінікті құрылымы болып табылады.

2-4. Түсіндірмелерді дайындау кезінде іс жүзінде маңызды ережелерді (бастамаларды, құжаттарды) барынша бөлу және түсіндіру үшін инфографиканы, презентациялық материалдарды, бейне және аудио жазбаларды, анимациялық материалдарды, зияткерлік карталар мен т.б. пайдалану ұсынылады.

2-5. "Қолжетімділік пен түсініктілік" тетігін іске асырудан әсерге қол жеткізу үшін коммуникациялардың түрлі арналарын қолдану ұсынылады:

1) жаппай авариясыз коммуникациялар: теледидар, радио, баспасөз, сыртқы жарнама, әлеуметтік желілер;

2) жекелеген референттік топтарға әсер етуді болжайтын мекенжай коммуникациялары.

Жобаларды, жоспарларды, шешімдерді, бағдарламаларды, саясаттарды қоғамдық талқылауды ұйымдастыру маңызды болып табылады.

3. Азаматтық қоғамды тарту принципі

3-1 әлемдік тәжірибеде мемлекеттің дамуының жетекші ресурстарының бірі адами және әлеуметтік капитал болып табылады, олардың негізінде адамдар, сондай-ақ олардың әлеуеті мен дамуы болады.

3-2 азаматтық қоғам саласын пайымдау азаматтық қоғам:

1) азаматтардың (қызметкерлер мен білім алушылардың) мүдделерін қамтамасыз етуде мемлекеттің дамуына ынталандырады);

2) басқару мен қоғамдық бақылаудың тиімділігін арттыру үшін кері байланыс тетігін қамтамасыз етеді;

3) есептілік пен ашықтық жағдайында шешімдер қабылдауға азаматтардың (қызметкерлер мен білім алушылардың) қатысуы үшін қолайлы жағдайлар жасайды.

3-3. Қоғамда азаматтық белсенділікті (студенттік белсенділікті) дамыту үшін түрлі нысандар арқылы, оның ішінде еріктілер мен қайырымдылық сияқты нысандар арқылы қолайлы жағдай жасау қажет.

Қоғамдық өмірдің барлық салаларын қозғайтын және студенттік өзін-өзі басқаруды дамытудың іргетасы болатын көптеген азаматтық бастамаларды (студенттік бастамаларды) дамытуды ынталандыру бойынша ауқымды және жүйелі жұмысты ұйымдастыру қажет.

Бұл үшін:

1) Азаматтық қоғам институттарының жұмысы арқылы құқықтық сананы қалыптастыру;

2) студенттік өзін-өзі басқару жүйесінің нақты жұмыс істеуі және студенттердің ЖЖОКБҰ деңгейінде басқарушылық шешімдерді қабылдауға толық қатысуын қамтамасыз ету;

3) ЖЖОКБҰ құқық негіздерін оқыту практикасын жетілдіру;

4) қазақстандық қоғамда адам құқықтары мен бостандықтарын қамтамасыз етуде студенттік және жастар ұйымдарының ролін арттыру;

5) ЖЖОКБҰ -да әкімшілік жұмысты одан әрі ырықтандыру;

6) үкіметтік емес ұйымдарды қоғамдық қорғаушы институтын құруға бағытталған жобаларды әзірлеуге тарту;

7) халықтың әлеуметтік осал топтарының құқықтарын қамтамасыз ету үшін әлеуметтік бағдарланған жобаларды жүйелі енгізу, үкіметтік емес ұйымдарды әлеуметтік маңызы бар жобаларды әзірлеуге белсенді тарту;

8) жастардың хабардар болуы мен білімділігінің жоғары деңгейіне қол жеткізу жөніндегі бірлескен ақпараттық және ағартушылық науқандарды іске асыру;

9) қақтығыстарды шешу тетіктерін, келіссөздер және медиация орталықтары арқылы дауларды сотқа дейін реттеу практикасын белсенді енгізу;

10) гендерлік теңдікті дамыту және нығайту, қоғамдық санада әйелдер мен ерлер құқықтарының қатынастарындағы теріс стереотиптерді еңсеруге жәрдемдесу болып табылады.

4. Есептілік қағидаты (қоғамдық бақылау тетіктерін дамыту)

4-1. Азаматтық қоғам ұйымдары өз күш-жігерін қоғамдық проблемаларды шешуге, әлеуметтік шиеленісті шешуге, мақсатты топтармен байланысқа жұмсайды.

4-2. ЖЖОКБҰ қоғамдастығының алдында азаматтық қоғам институттарының (студенттік және жастар ұйымдарының) ролін күшейту және олардың шешімдер қабылдауға және ЖЖОКБҰ өміріндегі өзекті мәселелерді басқаруға ықпал ету міндеті тұруы тиіс.

Бұл үшін мынадай шараларды әзірлеу және іске асыру қажет:

1) ЖЖОКБҰ басқару бойынша шешім қабылдау процесінде ашықтықты арттыру үшін басқарудың алқалық органдары (Ғылыми кеңес және т.б.) құрамына студенттік қоғамдастықтың қатысуын қамтамасыз ету.

2) студенттік қоғамдастықтың түрлі институттары арқылы, оның ішінде студенттік өзін-өзі басқару институты арқылы Азаматтық бақылау тетіктерін күшейту.

3) ұжым/қоғам алдында ЖЖОКБҰ қызметі туралы бірінші басшының есебін жыл сайын тыңдау.

4) профессорлық-оқытушылар құрамы мен студенттер қауымдастығын тарта отырып, жобаларға, нормативтік құқықтық актілерге сыбайлас жемқорлыққа қарсы сараптама жүргізу.

2-тарау. Жоғары және (немесе) жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру ұйымдарындағы ашықтық және айқындық жүйесі

5. Жауапкершілік / Корпоративтік басқару (алқалы шешімдер қабылдау, қоғам мен білім алушылардың шешімдер қабылдауға қатысуы)

5-1. Осы Стандартта корпоративтік басқару транспаренттілік пен есеп берушілікті қамтамасыз ету, оның беделін нығайту және барлық үдерістерді басқарудың ашық жүйесін құру мақсатында ЖЖОКБҰ қызметінің тиімділігін арттыру құралы ретінде қарастырылады.

ЖЖОКБҰ-дағы корпоративтік басқару міндетті түрде әділдікке, адалдыққа, жауапкершілікке, ашықтыққа, кәсіпқойлыққа және құзыреттілікке құрылуы тиіс. Корпоративтік басқару құрылымы ЖЖОКБҰ қызметіне мүдделі барлық тұлғалардың құқықтары мен мүдделерін құрметтеуге негізделеді және ЖЖОКБҰ-ның табысты қызметіне, оның ішінде оның құндылығының өсуіне, қаржылық тұрақтылықты қолдауға және білім алушылар мен қызметкерлер үшін парасаттылық пен сыбайлас жемқорлық көріністеріне нөлдік төзімділікті дамыту бойынша нақты азаматтық ұстанымды қалыптастыруға ықпал етуі тиіс.

5-2. ЖЖОКБҰ-да корпоративтік басқару Кодекстерін мынадай қағидаттарды ескере отырып әзірлеу орынды:

1 қағида. Құрылымдық бөлімшелер арасындағы өкілеттіктердің аражігін нақты ажырату, корпоративтік басқару процестерінің жүйелілігі мен реттілігін қамтамасыз ету, шешімдер қабылдау кезінде алқалық органдардың өкілеттіктерін ажырату.

2 қағида. Білім беру үрдісінің барлық қатысушыларының құқықтары мен мүдделерін қорғау.

3 қағида. ЖЖОКБҰ тиімді басқару.

4 қағида. Тәуекелдерді басқару, сыртқы бақылау және сыртқы бақылау, аудит.

5 қағида. Ықтимал корпоративтік қақтығыстар мен мүдделер қақтығысын реттеу және шешу;

6 қағида. ЖЖОКБҰ қызметі туралы ақпаратты үшінші тұлғалар алдында ашудың ашықтығы мен объективтілігі.

5-3. ЖЖОКБҰ бюджеттік қаражатты бөлу және тиісті пайдалану, профессор-оқытушылар құрамы мен әкімшілік-басқару қызметкерлерін жұмысқа қабылдау мәселелерін шешу үшін алқалық органдар құруы тиіс.

Алқалы органдар қабылдайтын шешімдердің ашықтығы мен айқындылығын қамтамасыз ету мақсатында үкіметтік емес ұйымдар өкілдерінің, жұртшылықтың бейнетіркеу құралдарын қолдана отырып, міндетті түрде қатысуын/қатысуын қамтамасыз ету қажет.

ЖЖОКБҰ -дағы алқалы органдар шешімдер қабылдау кезінде Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасының нормаларын басшылыққа алуға тиіс.

Алқалы органдардың мүшелері:

1) ЖЖОКБҰ мүдделерін неғұрлым жоғары дәрежеде көрсететін тәсілдер мен әдістерді пайдалана отырып, оларға жүктелген міндеттерді адал орындау;

2) ЖЖОКБҰ мүлкін жеке мақсатта пайдалану;

3) ЖЖОКБҰ қызметі туралы ақпараттың құпиялылығын сақтау, оның ішінде ЖЖОКБҰ жұмысы тоқтатылған сәттен бастап үш жыл ішінде;

4) корпоративтік мәселелер бойынша объективті емес пайымдаулар;

5) өкілеттіктен асатын іс-әрекеттер және өкілеттіктерді тек олар берілген мақсаттарда ғана пайдалану;

6) ЖЖОКБҰ қызметкерлерімен, сондай-ақ басқа да мүдделі тұлғалармен мүдделер қақтығысын тудыруы мүмкін іс-әрекеттер;

7) өз өкілеттіктері мен функцияларын тиісінше орындамау;

8) Қазақстан Республикасы заңнамасының, ЖЖОКБҰ Жарғысының және ішкі құжаттарының нормаларына сәйкес келмейтін іс-әрекеттер.

Алқалы органдардың мүшелері Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жағдайларда және тәртіппен ЖЖОКБҰ алдында жауапты болады.

6. Стандартты сақтау дайындығын көрсету

6-1. ЖЖОКБҰ өз қызметінде ашықтықты қамтамасыз ету үшін жұртшылық өкілдерін тарта отырып, алқалық органдар құрады.

Алқалы органдардың қызметі осы орган қарайтын мәселелер тізбесін айқын ажыратып, Ережемен реттелуге тиіс.

Алқалы органдардың мүшелері өздерінің функционалдық міндеттерін, қабылданған шешімдер үшін құқықтары мен жауапкершілігін білуге міндетті.

6-2. ЖЖОКБҰ-да әзірленген бизнес-үдерістердің ашықтығын регламенттейтін құжаттар стандартты сақтауға дайын екендігін куәландыру

ЖЖОКБҰ ұйымның барлық нормативтік және өзге де құжаттарында, меншікті бұқаралық ақпарат құралдарында, интернет-ресурстарда, күнделікті қызметте өзінің стандарт нормаларын сақтауға бейілділігін айқын және бір мәнді атап көрсетуі тиіс.

7. Академиялық парасаттылық (адалдық)

7-1. Парасаттылық - бұл білім беру процесіне қатысушылардың және білім беру мекемелерінің сыбайлас жемқорлық тәуекелдері мен көріністерін болдырмайтын, кәсіптік ортаны қалыптастыратын және нығайтатын, оларға осындай мінез-құлықты ұстануға мүмкіндік беретін құндылықтар мен қағидаттарға сәйкес әрекет етуге тұрақты міндеттемесі.

ЖЖОКБҰ-да академиялық парасаттылықты (адалдықты) ілгерілетудің негізгі өлшемдері:

1) академиялық адалдық білім беру және зерттеу процесінің негізгі құндылығы болып табылады.

2) академиялық адалдықтың нақты, әділ және объективті стандарттарын, дәйексөз және мінез-құлық ережелерін сақтау.

3) білім алушылардың жазбаша жұмыстарының барлық түрлері плагиатты тексеру үшін тексерістен өтеді. Плагиатты тексеру қағидасы мен тәртібін ЖЖОКБҰ бекітеді.

4) білім алушының академиялық адалдық қағидалары мен стандарттарын бұзғаны үшін жауапкершілігі.

5) өзінің оқыту нәтижелерін әділ және объективті бағалау жүйесі шеңберінде білім алушыларға жоғары талаптар қою.

б) өз оқуын аяқтаудың ең жақсы мүмкіндігін беру.

7) дипломмен расталған кадрларды даярлау сапасына жауапкершілік.

8) академиялық адалдықтың принциптері мен стандарттарын, өзара сыйластық пен әділдікті үйрететін оқытушы ретіндегі жоғары жауапкершілікті қамтамасыз ету.

9) академиялық адалдықты ілгерілету және қорғау ЖЖОКБҰ -дағы барлық білім алушылар мен қызметкерлердің өзара күш-жігерінің нәтижесі болып табылатындығын мойындау.

10) академиялық адалдық принциптерін сақтау бойынша әрбір білім алушылар мен білім беру бөлімінің қызметкерлердің жүктелген міндеттерді адал орындауы.

Осы стандартпен мынадай теріс қылықтар академиялық ретсіз (адал емес) деп танылады:

Плагиат, қайталау, бұрмалау, жасыру, сөз байласу.

8. Сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс (сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениет, корпоративтік этика)

8-1. Парасаттылықты ілгерілету мынадай қағидаттарға негізделеді:

1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясаты мен менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу, қолдау, талдау және жақсарту жөніндегі тұрақты жұмыс;

2) ұйымның қызметінің мақсаты үшін елеулі және оның сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесінің мақсаттарына қол жеткізу қабілетіне әсер ететін сыртқы және ішкі факторларды анықтауы;

3) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесі үшін маңызды мүдделі тараптарды және оларға тиісті талаптарды айқындау;

4) Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесінің әрекет ету саласын белгілеу үшін оның шекараларын және қолданылуын айқындау;

5) Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жүйелі негізде бағалауды жүргізу;

6) Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерінің деңгейін бағалау үшін критерийлерді белгілеу;

7) жоғары басшылықтың (басқарушы органның) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесіне қатысты көшбасшылық пен міндеттемелерді көрсетуі;

8) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясаты мен менеджменті жүйесін әзірлеу, енгізу, қолдау, талдау және жақсарту үшін жоғары басшылықтың (басқарушы органның) жауапкершілігі;

9) тиісті жауапкершілік пен қажетті өкілеттіктер бере отырып, сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормаларды сақтаудың ішкі қызметтерінің болуы;

10) жоғары басшылық ұйым персоналына шешімдер қабылдау кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәуекелдерді басқару құралдарын қабылдау немесе шешім қабылдау процесін әзірлеу және қолдау;

11) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесінің жұмыс істеуі үшін маңызды ішкі және Сыртқы коммуникацияларды айқындау;

12) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесінің талаптарына сәйкестігін қамтамасыз ету үшін қажетті процестерді жоспарлау, енгізу, талдау және басқару;

13) сыбайлас жемқорлық тәуекелдерді басқару үшін қаржылық және қаржылық емес бақылау тетіктерін енгізу;

14) ұйымдар мен іскер әріптестер бақылайтын сыбайлас жемқорлыққа қарсы тетіктерді енгізу;

15) ұсыныстарды болдырмау, сыйлықтар беру немесе қабылдау, шығыстарды төлеу, қайырмалдықтар төлеу және басқа да пайда алу мақсатында рәсімдерді енгізу;

16) қызметкерлерге адал ниетпен немесе негізделген болжаммен сыбайлас жемқорлыққа қарсы нормалардың сақталуын қамтамасыз ету қызметіне немесе тиісті лауазымды адамдарға (не тікелей не тиісті үшінші тарап арқылы) парақорлықтың болжамды немесе орын алған жағдайлары немесе кез келген сыбайлас жемқорлық бұзушылықтары, сондай-ақ сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесіндегі әлсіздік туралы хабарлауға ынталандыратын және мүмкіндік беретін рәсімдерді енгізу;

17) анықталған немесе негізді түрде болжанатын немесе олар туралы ақпарат келіп түскен сыбайлас жемқорлықтың кез келген жағдайына, сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатын немесе сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл менеджменті жүйесінің талаптарын бұзуға қатысты тергеу және шаралар қабылдау жөніндегі рәсімдерді енгізу;

18) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл бойынша қызмет нәтижелерін бағалау.

19) салауатты әлеуметтік ортаны қалыптастыру және ЖЖОКБҰ -да сыбайлас жемқорлыққа төзбеушілік үшін студенттерді ЖЖОКБҰ басқару процесіне тарту.

8-2. ЖЖОКБҰ -дағы парасаттылық мәдениеті оқытушының, қызметкердің және білім алушының этикалық мінез-құлқының келесі моделіне негізделуі тиіс:

- 1) адалдық;
- 2) автордың және оның мирасқорларының құқықтарын қорғауын жүзеге асыру;
- 3) ашықтық;
- 4) білім алушылардың құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу;
- 5) теңдік;
- 6) оқытушы, қызметкер парасаттылық пен интеллигенттіктің, мораль мен имандылықтың үлгісі, сыбайлас жемқорлықтың кез келген көрінісінің, тәртіпсіздік пен жауапсыздықтың принципті қарсыласы болуы тиіс;
- 7) оқытушы, қызметкер өз қызметінің басты бағыттарының бірі студенттермен тәрбие жұмысын, олардың білімі мен мәдениетіне қамқорлық жасауды, өз Отанының шынайы патриоттарын тәрбиелеуді айқындауы тиіс;
- 8) оқытушы, қызметкер сыбайлас жемқорлықтың кез келген көріністеріне қарсы тұруға және оның алдын алу шараларын қолдануға міндетті;
- 9) оқытушы, қызметкер өзінің кәсіби міндеттерін орындауда студенттерге сыбайлас жемқорлық көріністеріне жол берілмейтіндігін көрсетеді, қазақстандық қоғам мен мемлекеттің жалпы танылған адамгершілік қағидаттары мен нормаларына негізделген моральдық құндылықтар, міндеттемелер мен адал мінез-құлық талаптарын насихаттайды;
- 10) оқытушы, қызметкер кәсіби қызметінде адал және әділ болуға және өз әріптестері мен студенттерін бағалауға, лауазымдық міндеттерін орындау кезінде олардың ықпалынан тәуелсіз болуға, басқа жағынан қызметтік этика нормаларын бұзу фактілерінің жолын кесуге, өз тарапынан мұндай бұзушылықтарға жол бермеуге тиіс;
- 11) ЖЖОКБҰ-да білім алушы Қазақстан Республикасының лайықты азаматы, таңдаған мамандығының кәсіпқойы болуға, жеке тұлғаның ең жақсы қасиеттерін дамытуға ұмтылуы тиіс;
- 12) білім алушы оқытушыны адам және жеке тұлға ретінде құрметтеуі тиіс, бұл ретте оқытушының өз міндеттерін адал орындауына кедергі келтіретін қандай да бір жеке, мүліктік, қаржылық және өзге де мүдделердің ықпалымен байланысты кез келген әрекеттерді болдырмауы тиіс;
- 13) білім алушы оқуға және білім бақылаудың барлық нысандарына адал қарауы тиіс, оқу процесінде адалдық, ұқыпсыздық және адалдық болмайды деп санауы тиіс;

14) білім алушы сыбайлас жемқорлық көріністеріне төзбейтін және бірінші кезекте, өзінің сыбайлас жемқорлық мінез-құлқына жол бермейтін парасаттылық, мәдениет және мораль үлгісі болуы тиіс;

8-3. ЖЖОКБҰ-да жүзеге асырылатын сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс мынадай іс-шаралардың жүргізілуін қамтамасыз етеді:

1) сыбайлас жемқорлыққа қарсы комплаенс үшін жауап беретін және оқу орнында сыбайлас жемқорлыққа қарсы мәдениетті қалыптастыру жөніндегі жұмысты үйлестіруге шақырылған ЖЖОКБҰ қызметкерін немесе құрылымдық бөлімшесін айқындау;

2) Жалпы сипаттағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы ішкі құжаттарды әзірлеу және қабылдау: Академиялық этика Кодексі немесе ЖЖОКБҰ этика қағидалары;

3) ЖЖОКБҰ -ның Сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатын қабылдау;

4) қажетті іс-қимылдар бойынша ақпараттандырылған шешімдер қабылдау және сыбайлас жемқорлық көріністерін жоюға бағытталған шараларды анықтау мақсатында ЖЖОКБҰ қызметінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы мониторингті және сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін талдауды жүзеге асыру;

5) Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жүргізілген талдау негізінде ЖЖОКБҰ -дағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл жөніндегі кешенді жоспарды әзірлеу және оның имплементациясы, қол жеткізілген жетістіктер және бар кедергілер туралы есептерді ЖЖОКБҰ ресми интернет-ресурсында тұрақты жариялау. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар жасау фактілері бойынша қабылданған шаралар туралы ЖЖОКБҰ қызметкерлері мен білім алушыларын тұрақты негізде ақпараттандыру;

6) ЖЖОКБҰ -да жүргізілетін саясат меритократия және кадр саясатындағы фаворитизм үшін қолайлы жағдайлардың дамуын болдырмау қағидааттарына негізделуі тиіс;

7) ЖЖОКБҰ қызметі тиімділігінің басты көрсеткіші оның ғылыми жетістіктерін қарастыру қажет, бұл жоғары ғылыми әлеуеті бар адамдарды рекрутингілеу және кадрларды іріктеу кезінде объективтілікті қамтамасыз ету үшін пәрменді ынталандыруға қызмет етеді;

8) ЖЖОКБҰ қызметкерлерінің ғылыми және білім беру қызметінің уәждемесін арттыру үшін еңбекке ақы төлеудің икемді нысанын әзірлеу;

9) білім беру сапасын арттыру мақсатында "оқытушы студенттер көзімен" кері байланыстың тиімді жүйесін жүргізу, сондай-ақ форумдар, диалогтық алаңдар, блогтар және сенім телефоны арқылы академиялық ортада заңсыз әрекеттер жасау туралы хабарлау тетіктерін пайдалану жалғастырылуы тиіс. ;

10) ұжым/қоғам алдында ЖЖОКБҰ бірінші басшысының жария есебін жұмыс тәжірибесіне енгізу;

11) құқық санасының деңгейін арттыруға бағытталған, сыбайлас жемқорлыққа қарсы сипаттағы тақырыптарды ЖЖОКБҰ -да іске асырылатын қоғамдық пәндерді бағдарламаға енгізу;

12) сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың өзекті мәселелерін курстық, дипломдық, магистрлік және докторлық зерттеулер тізбесіне енгізу;

13) студенттер мен оқытушылардың абсолюттік көпшілігінің қатысуымен Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тақырып бойынша әртүрлі ақпараттық-түсіндіру іс-шараларын өткізу (форумдар, семинарлар, тренингтер, акциялар, флэш-мобтар, кітап көрмелері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы тақырыпқа арналған конкурстар және т.б.).

14) Директорлар Кеңесінің, Бақылау кеңесінің, попсоветтердің, профессорлық-оқытушылық құрамның, студенттер мен қоғамдық ұйымдардың (саяси партиялар, кәсіподақтар, үкіметтік емес ұйымдар және т.б.) өкілдерін комиссияға қосу жолымен ЖЖОКБҰ бюджет қаражатын, сондай-ақ демеушілік жарналар, қайырымдылық көмек, түрлі қорлардың коммерциялық қызметінен түсетін табыс сияқты мемлекеттік емес көздерден алынған қаржы қаражатын жұмсаудың ашықтығын қамтамасыз ету.

9. Жатақханалардағы орындарды бөлу.

9-1. ЖЖОКБҰ тұрғын үй қоры оның ресми интернет-ресурсында жарияланады.

ЖЖОКБҰ осы қызметті келесі тәртіпке сәйкес автоматтандыруды қамтамасыз етеді:

1) білім алушы ЖЖОКБҰ ақпараттық жүйесі (бұдан әрі-жүйе) арқылы онлайн – өтінім береді;);

Қабылдау комиссиясында құжаттарды ресімдеу кезінде бірінші курстардың деректері жүйеге енгізіледі және мұқтаждар электрондық кезекке қойылады;

2) жатақханадан орын алуға жолдама жеке кабинетке келеді. Жүйе өзі қандай бөлмеде орналасқанын анықтайды;

3) жүйе кезекте қалаушыларды орындарды ұсыну критерийлеріне сәйкес тұрғызады.

9-2. Бірінші болып мүгедек балалар, жетім балалар, ата-анасының қамқорлығынсыз қалған балалар, мүгедек ата – аналары бар балалар, ұлттық бірыңғай тестілеуде 120-дан астам балл жинаған студенттер, "Алтын белгі" және "Үздік аттестат" белгілерінің иегерлері, 4 немесе одан да көп кәмелетке толмаған немесе оқитын көп балалы отбасылардың балалары, бір ата-анасы бар отбасылардың балалары орналастырылады.

Жүйе студенттерге қызмет көрсетуге жауапты құрылымның мамандары жатақханада орын бөлгеннен кейін деректерді толтыру кезінде қателердің бар-жоғын тексереді. Соңғы нұсқаны ЖЖОКБҰ арнайы комиссиясы бекітеді.

Орналастыру аяқталғаннан кейін әрбір студенттің электрондық жеке ісіне оның ішкі тәртіп ережелерін бұзуын, соның ішінде жатақханада тұруын да енгізеді.

Жүйеде білім алушылардың барлық бұзушылықтары тіркеледі. Олардың нәтижелері бойынша білім алушы шығарылуы мүмкін.

Келесі оқу жылында білім алушы тұруға өтінім жіберетін болса да, жүйе оған бас тартады.

9-3. Жатақханаларда бос орындардың болуы және оларға қоныстанған адамдар туралы мәліметтер ЖЖОКБҰ -ның ресми интернет-ресурсында да орналастырылады.

9-4. Жатақханаға орналастыру үшін өтінімдерді объективті қарау үшін ЖЖОКБҰ басшысының шешімімен құрылымдық бөлімшелердің өкілдері мен белсенді студенттер арасынан арнайы комиссия құрылады.

Комиссия төрағасы ЖЖОКБҰ бірінші басшысының орынбасарынан төмен емес лауазымды тұлға болып табылады.

Хатшы Комиссия мүшесі болып табылмайды. Комиссия мүшелерінің тақ санынан тұрады.

9-5. Орналастыру процесінің ашықтығы мен объективтілігін қамтамасыз ету үшін комиссия отырысының қорытындысы бойынша электрондық кезек негізінде жатақханаға орналастырылатын білім алушылардың тізімі ЖЖОКБҰ корпоративтік ақпараттық порталдарына орналастырылуы тиіс.

Комиссияның шешімі жатақханаға орналастыру немесе жатақханадан орын беруден бас тарту үшін негіз болып табылады.

10. Қаржы қаражатын тиісінше бөлу

10-1. ЖЖОКБҰ -дағы қаржылық және бюджеттік рәсімдер ЖЖОКБҰ қызметінің тиімділігін арттыруға, ашықтық пен қолжетімділікке бағытталуы тиіс. Даму жоспарлары, Қаржылық Есептілік және даму жоспарының орындалуы жөніндегі есептер жыл сайын ЖЖОКБҰ -ның ресми интернет-ресурсында, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитетінің Ақпараттық-есеп орталығының порталында орналастырылуға тиіс.

10-2. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін басқару мақсатында ЖЖОКБҰ қаржылық бақылау тетіктерін енгізуі тиіс.

Қаржы қаражатын бөлу заңнама талаптарына және штаттық саны мен жалақысы бойынша, тауарлар - материалдық құндылықтарды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу бойынша қабылданған нормативтерге сәйкес жүргізілуі тиіс.

ЖЖОКБҰ қаржы қызметі шығыстарды нормативтерге сәйкес жоспарлайды.

10-3. Сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін болдырмау және тауарлар-материалдық құндылықтарды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алуға арналған шығыстарды жоспарлау үшін ЖЖОКБҰ -да құрылымдық бөлімшелер өкілдері мен белсенді студенттер арасынан арнайы бюджеттік комиссия құрылады.

Комиссия төрағасы ЖЖОКБҰ бірінші басшысының орынбасарынан төмен емес лауазымды тұлға болып табылады.

Хатшы Комиссия мүшесі болып табылмайды. Комиссия мүшелерінің тақ санынан тұрады.

9-4. Бюджет комиссиясының отырысында ЖЖОКБҰ құрылымдық бөлімшелерінен тауарлар - материалдық құндылықтарды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алуға өтінімдер қаралады, олардың орындылығы және Мемлекеттік сатып алу жоспарына енгізу қажеттігі туралы шешім қабылданады.

10-5. Отырыс қорытындысы бойынша хаттама жасалады. Бюджеттік комиссия отырысының хаттамасы негізінде ЖЖОКБҰ дамыту жоспарына қажетті деректер енгізіледі, ЖЖОКБҰ Мемлекеттік сатып алудың жылдық жоспары жасалады және тауарларды, жұмыстар мен қызметтерді сатып алу жүзеге асырылады.

10-6. Тауарларды - материалдық құндылықтарды, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтерді сатып алу Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасында ерекше жағдайлар бар білім беру ұйымдарын қоспағанда, Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасына қатаң сәйкес жүзеге асырылуға тиіс.

10-7. ЖЖОКБҰ жүргізілген барлық қаржылық операциялар ЖЖОКБҰ -да қабылданған қаржылық есептіліктің, есеп және салық саясатының халықаралық стандарттарына сәйкес толық және дәл есепке алынуға және тіркелуге жатады.

10-8. ЖЖОКБҰ -да қаржылық операцияларды жүзеге асыру кезінде өкілеттіктерді қатаң бөлу қажет. Бір лауазымды тұлға төлемдерді бастамашылық ете және мақұлдай алмайды.

Елеулі қаржылық операцияларды жүргізу үшін неғұрлым жоғары деңгейдегі басшының (бірінші басшының, кейбір жағдайларда - білім беру саласындағы уәкілетті органның) мақұлдауы қажет.

10-9. Барлық төлемдер тиісті ресімделген құжаттармен (шарттар, орындалған жұмыстар актілері, шот-фактуралар, банк және т.б. мөртабаны бар төлем тапсырмалары) расталуы тиіс.

Растайтын құжаттамаға қоса берілетін ілеспе құжаттардың болуы міндетті.

Қолма-қол операциялардың санын шектеу және қолма-қол ақшаға қатаң бақылауды жүзеге асыру.

Төлемдерді жіктеу оның шоттардағы көрінісі сияқты дәл және түсінікті болуы тиіс.

ЖЖОКБҰ -ның басшылығына кезең-кезеңімен Елеулі операциялар мен ағымдағы қаржылық қызметке талдау жүргізу қажет.

10-10. ЖЖОКБҰ қаржылық қызметінің мониторингін тәуелсіз аудиторлық ұйымдар жүзеге асыруы тиіс. Бұл ретте осы қызметті көрсететін ұйымды таңдауды Қазақстан Республикасының Мемлекеттік сатып алу туралы заңнамасында ерекше жағдайлар бар білім беру ұйымдарын қоспағанда, мемлекеттік сатып алу порталы арқылы жүргізу қажет.

11. Гранттарды бөлудің ашықтығы

11-1. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясат қағидаттарына сәйкес қолданыстағы заңнама шеңберінде гранттарды бөлудің ашықтығын қамтамасыз ету:

- 1) Сапалы білім алу құқықтарының теңдігі;
- 2) білім беру жүйесін дамытудың басымдығы;
- 3) әрбір адамның интеллектуалдық дамуын, психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, халықтың барлық деңгейдегі білімге қолжетімділігі;
- 4) білім берудің зайырлы, гуманистік және дамытушылық сипаты, азаматтық және ұлттық құндылықтардың, адам өмірі мен денсаулығының, жеке тұлғаның еркін дамуының басымдығы;
- 5) адамның құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу;
- 6) жеке тұлғаның білімін ынталандыру және дарындылықты дамыту;
- 7) оның деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз ететін білім беру процесінің үздіксіздігі;
- 8) оқытудың, тәрбиелеудің және дамытудың бірлігі;
- 9) білім беруді басқарудың демократиялық сипаты, білім беру жүйесі қызметінің ашықтығы;
- 10) меншік нысандары, оқыту және тәрбиелеу нысандары, білім беру бағыттары бойынша білім беру ұйымдарының әртүрлілігі.

11-2. Гранттарды бөлу рәсімдерінің ашықтығы қамтамасыз етіледі:

- 1) гранттарды бөлу саны мен тетіктері бойынша ақпараттың ашықтығы;
- 2) гранттарды бөлу және осы процестің ашықтығы үшін жауапты лауазымды тұлғаның (бөлімшенің) ЖЖОКБҰ анықтауымен және болуымен;
- 3) ақпаратқа қол жеткізу құқығын бұзғаны үшін ЖЖОКБҰ лауазымды тұлғаларының жауапкершілігін кеңейту және гранттарды бөлу кезінде бұзушылықтар үшін пәрменді санкцияларды қолдануды қамтамасыз ету;
- 4) ақпараттық сұрау салуларды, оларды қарау барысы мен нәтижелерін ведомстволық есепке алу, сондай-ақ гранттарды бөлу мәселелері бойынша онлайн деректерді тұрақты жариялай отырып, тиісті орталықтандырылған статистикалық есепті енгізу;
- 5) ЖЖОКБҰ негізгі деректер базасына (тізілімдеріне) (жеке ақпаратқа және т. б. құқығын ескере отырып), атап айтқанда, оқыту процесінде босаған гранттар тізіліміне ашық онлайн қол жеткізу;
- 6) ЖЖОКБҰ және стейкхолдерлердің барлық мүшелерінің (қызметкерлер, білім алушылар) гранттарды бөлу жөніндегі тыңдауларға қатысу мүмкіндігін қамтамасыз ету;
- 7) ЖЖОКБҰ жауапты қызметкерлері немесе жоғары басшылық (басқару органдары) тарапынан қысым мен жазалау шараларынан гранттарды бөлу кезінде сыбайлас жемқорлық фактілері немесе негізделген болжамдар туралы хабарлаған персоналды қорғауды қамтамасыз ету.

12. Жұмысқа қабылдау (конкурс, бос жұмыс орындары туралы мәлімет)

12-1. Заңнамаға сәйкес, білім беру саласында қызметкердің еңбек қатынастары Қазақстан Республикасының еңбек заңнамасымен реттеледі. ЖЖОКБҰ -да ғылыми-педагогикалық қызметкерлердің (профессорлық-оқытушылық құрамның, ғылыми қызметкерлердің) лауазымдарын ауыстыру конкурстық негізде жүзеге асырылады. Ішкі рәсімдер, профессор-оқытушылар құрамының бос орындарына конкурс өткізу ережелері ішкі нормативтік құжаттармен регламенттеледі.

12-2. 2018 жылғы 13 ақпандағы "ҚР БҒМ мен білім беру ұйымдары арасындағы кадр саясатында меритократия қағидаттарын бекіту жөніндегі" негіздемелік келісімге сәйкес қызметінде сыбайлас жемқорлық пен төзбеушілікке жол бермеу мақсатында ЖЖОКБҰ кадрлық әлеуетін сақтау және дамыту үшін жағдай жасау қажеттілігіне сену үшін соңғылары мынадай міндеттемелерді өзіне алды: бос лауазым болған жағдайда меншік нысанына қарамастан мемлекеттік кәсіпорындар мен білім беру ұйымдары конкурс өткізу туралы хабарландыруды интернет-ресурстарда, оның ішінде, құжаттарды қабылдау аяқталған күнге дейін кемінде екі апта бұрын.

Байқау келесі кезеңдерден тұрады:

- 1) Конкурс өткізу туралы хабарландыруды жариялау;
- 2) конкурстық комиссияны құру;
- 3) конкурсқа қатысуға ниет білдірген азаматтардан құжаттарды қабылдау;
- 4) конкурстық комиссияның конкурсқа қатысушылар құжаттарының белгіленген талаптарға сәйкестігін қарауы;
- 5) кандидаттармен әңгімелесу;
- 6) конкурстық комиссияның қорытынды отырысы.

12-3 Жұмысқа орналасу кезінде конкурстық процедуралардың ашықтығын қамтамасыз ету үшін ЖЖОКБҰ келесі ішкі нормативтік құжаттарды әзірлеуі тиіс:

- 1) Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес ЖЖОКБҰ қызметкерлері лауазымдарының біліктілік сипаттамалары;
- 2) ЖЖОКБҰ қабылдау ережелері және лауазымдарға конкурстан тыс іріктеудің шарттары(қажет болған жағдайда кадр резерві);
- 3) Кәсіби құзыреттілікті, негізгі көрсеткіштерді анықтау және бәсекеге қабілеттілік көрсеткішін есептеу ережелері мен әдістері.

12-4. Сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарын болдырмау мақсатында ЖЖОКБҰ қызметкерлерін іріктеу кезінде сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың ішкі саясатын енгізу қажет:

- 1) Қазақстан Республикасындағы сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатына сәйкес Персоналды жұмысқа орналастыру шарттары;
- 2) Жұмысқа қабылдау кезінде қызметкердің сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатымен уақтылы танысуы, қажет болған жағдайда қызметкердің тиісті оқудан өтуі;

3) ЖЖОКБҰ сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл саясатын бұзатын қызметкерлерге тиісті тәртіптік шаралар қолдануға мүмкіндік беретін рәсімдердің болуы;

4) негізсіз жазалауға, кемсітушілікке жол бермеуге немесе тәртіптік жазалау шараларын қолдануға (қорқыту, оқшаулау, лауазымын төмендету, жоғарылатуға, ауыстыруға, жұмыстан шығаруға, қорқыту мен қудалауға кедергі келтіруге) жол бермеуден көрінетін қызметкерлердің қауіпсіздігі.